

REMISSVAR

2020-02-11

Dnr: BO 2019-0348-2

Utbildningsdepartementet

Remisspromemoria – Möjlighet till betyg från årskurs 4

(dnr U2019/04190/S)

Barnombudsmannen har beretts tillfälle att yttra sig om möjlighet till betyg från årskurs 4. Barnombudsmannens synpunkter på denna remiss tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som sedan 1 januari, 2020, är lag.

Inledning

Barnombudsmannen har i tidigare remissvar om försöksverksamhet om betyg – och betyg från årskurs 4 påtalat vikten av att införande av betyg i årskurs 6 utvärderas innan vidare beslut om betyg i lägre årskurser fattas. Skolverkets utvärdering av betyg från årskurs 6 är inte entydig utan visar på både positiva och negativa konsekvenser av införandet. Utvärderingen visar att det inte går att uttala sig om några faktiska effekter av betyg från årskurs 6.¹ Vad det gäller möjlighet till betyg från årskurs 4 som föreslås i denna remisspromemoria har barnombudsmannen synpunkter som främst utgår från artikel 3 och artikel 12 i barnkonventionen.

Av artikel 3 i barnkonventionen framgår den grundläggande principen om barnets bästa. Vid alla åtgärder och beslut som rör barn ska en prövning av barnets bästa göras.

Artikel 12 slår fast alla barns rätt att komma till tals.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:175) om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och från årskurs 5 i specialskolan

Förslaget (5§) innebär att alla skolor som vill ska kunna sätta betyg från årskurs 4 och beslutet ligger hos en enskild rektor. Det är en förenkling av dagens försöksverksamhet där högst 100 skolenheter får delta och där skolhuvudmannen måste ansöka om deltagande. Det särskilda krav som finns idag om att elever och vårdnadshavare ska ha getts möjlighet att yttra sig i frågan om tidigare betyg tas bort.

Barnombudsmannen vill här peka på vikten av att säkerställa barnets rätt att komma till tals i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen. Barnombudsmannen avstyrker förslaget mot bakgrund av att elevers och vårdnadshavares möjlighet att yttra sig inför en skolas beslut att sätta betyg i årskurs 4 tas bort.

¹ Utvärdering av betyg från årskurs 6. Skolverket, rapport 451, 2017.

4. Skolor som vill ska kunna sätta betyg från årskurs 4 - Skälen för förslaget

Utgångspunkten i förslaget är att alla skolor som vill ska kunna införa betyg från årskurs 4 och att beslutet ska ligga hos en enskild rektor. När betyg sätts upphör skollagens krav på att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner.

I promemorian lyfter utredaren fram att det finns ett värde i att betygssystemet i stor utsträckning är sammanhållet och utformat på samma sätt i alla skolor samtidigt som det även finns ett värde i att ge rektor en frihet att bestämma vad som passar bäst för den skolenhet som de ansvarar för.

Studier visar att så många som hälften av rektorerna i Sverige har arbetat på sin nuvarande skola i tre år eller mindre. Många rektorsbyten riskerar försämra elevernas förutsättningar att nå målen och skolor med negativ resultatutveckling kännetecknas av instabila ledningsfunktioner med täta rektorsbyten.² Sedan den 1 januari, 2020 är barnkonventionen lag i Sverige och barnombudsmannen anser att skälen för förslaget om att låta en enskild rektor besluta om betyg saknar ett barnrättsperspektiv. Att anlägga ett barnrättsperspektiv i frågor som berör barn innebär att ha barnkonventionen som utgångspunkt. I promemorian lyfter utredaren fram den enskilda rektorns rätt att besluta om betyg som starkare än elevernas rätt att komma till tals. Barnombudsmannen vill här peka på vikten av barns rätt att komma till tals enligt artikel 12 och att göra en prövning av barnets bästa i enlighet med artikel 3.

6.2 Konsekvenser för barn och elever

I promemorian avsnitt om konsekvenser framgår det att förslagen är utformade utifrån perspektivet om barnets bästa där förmågan att klara skolan som ett medel för att uppnå autonomi är en viktig del.

Barnombudsmannen finner inte denna prövning av barnets bästa tillräcklig utifrån skrivningarna i barnkonventionens artikel 3. Barnets bästa ska användas som vägledning i alla frågor som rör barn. Fokus måste ligga på att identifiera möjliga lösningar som ser till barnets bästa. Att barnets bästa i första hand ska beaktas betyder att barnets intressen har hög prioritet och inte bara är ett bland flera överväganden. Utredaren visar inte på hur olika intressen vägts mot varandra för att komma fram till vad som är barnets bästa. Skolverkets utvärdering av betyg från årskurs 6 ger ingen tydlig riktning om att betyg från årskurs 4 skulle vara att se till barnets bästa.

Skolverkets utvärdering av betyg från årskurs 6 visar på både positiva och negativa konsekvenser av införandet av tidigare betyg och barnombudsmannen anser att det är viktigt att ytterligare konsekvensanalyser görs utifrån ett barnrättsperspektiv där barnkonventionen är utgångspunkt. Det gäller exempelvis frågan om stress. 77 procent av lärarna³ uppger att eleverna är mer stressade efter att betyg från årskurs 6 införts och även eleverna i årskurs 6 uppger att de är stressade i högre utsträckning jämfört med innan betyg i årskurs 6 infördes. Elever som fått betyg från årskurs 6 är inte heller mindre stressade i årskurs 7-9 i jämförelse med elever som fått betyg från årskurs 8. Det finns alltså inget i utvärderingen som tyder på att betygsstressen i de högre årskurserna kan dämpas genom att elever vänjs vid betyg från en tidigare ålder.⁴

² Huvudmannens arbete för kontinuitet på skolor med många rektorsbyten. Skolinspektionen 2019

³ Utvärdering av betyg från årskurs 6. Skolverket, rapport 451, 2017.

⁴ Möjlighet till betyg från årskurs 4, Promemoria U2019/04190/S, sid. 13

Föredragande i ärendet har varit utredaren Petra Dahlström.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman